

УДК 373.3/5

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВАРІАТИВНІ МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Алексєєва Світлана, доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник відділу моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID 0000-0002-8132-0465

Анотація. Проаналізовано європейські варіативні моделі забезпечення якості загальної середньої освіти в контексті сучасних викликів і тенденцій трансформації освітніх систем. Розкрито сутність поняття «громадська акредитація закладу освіти», «інституційний аудит». На основі порівняльного аналізу розглянуто моделі забезпечення якості, принципи автономії закладів освіти, роль національних агенцій, систему стандартизації та оцінювання навчальних досягнень в Німеччині, Італії, Іспанії, Нідерландах та Фінляндії. Обґрунтовано потенціал адаптації європейського досвіду до української системи освіти з урахуванням національного контексту, зокрема потреби формування культури якості, удосконалення моніторингу та підвищення професійної автономії педагогів.

Ключові слова: якість освіти, громадська акредитація закладу освіти, європейські моделі, інституційний аудит, загальна середня освіта.

Abstract. The article analyzes the European variable models of quality assurance in general secondary education in the context of contemporary challenges and trends in the transformation of educational systems. The concepts of “public accreditation of an educational institution” and “institutional audit” are examined. Based on a comparative analysis, the study explores quality assurance models, principles of school autonomy, the role of national agencies, standardization systems, and assessment of learning outcomes in Germany, Italy, Spain, the Netherlands, and Finland. The potential for adapting European experience to the Ukrainian education system is substantiated, taking into account the national context—particularly the need

to develop a culture of quality, improve monitoring mechanisms, and enhance the professional autonomy of teachers.

Keywords: quality of education, public accreditation of educational institutions, European models, institutional audit, general secondary education.

Нові реалії життя України в умовах європейського вибору зумовлюють необхідність внесення змін у підходи до забезпечення якості загальної середньої освіти. Українська система забезпечення якості у сфері загальної середньої освіти формується відповідно до Закону України «Про освіту» (2017), Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020) та включає такі складові: систему забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); систему зовнішнього забезпечення якості освіти; систему забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти [1, с. 267].

Внутрішня система забезпечення якості освіти формується закладом освіти і включає механізми забезпечення академічної доброчесності, порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності, види академічної відповідальності педагогічних працівників та учнів за конкретні порушення академічної доброчесності [2]. Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти розробляються центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти, затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки та оприлюднюються на їхніх офіційних вебсайтах.

Система зовнішнього забезпечення якості загальної середньої освіти та система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти у сфері загальної середньої освіти, визначаються Законом України «Про освіту» та Законом України «Про повну загальну середню освіту». До органів управління та установ, що здійснюють у межах повноважень, зовнішнє забезпечення якості освіти у сфері загальної середньої освіти, належать центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальні органи, спеціально

уповноважені державою установи, що проводять зовнішнє незалежне оцінювання, їх регіональні відділення, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, акредитовані фахові об'єднання, інші акредитовані юридичні особи, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладів освіти [3].

Комплексна зовнішня перевірка та оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу загальної середньої освіти реалізується засобами інституційного аудиту або громадської акредитації закладу освіти, що проводиться з метою оцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти та визначення рекомендацій засновнику та закладу загальної середньої освіти щодо: підвищення якості освітньої діяльності та вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти; приведення освітнього та управлінського процесів у відповідність із вимогами законодавства, зокрема ліцензійними умовами [4]. Інституційний аудит проводиться працівниками центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальних органів відповідно до вимог цього Закону та в порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Критерії для визначення якості освітньої діяльності у сфері загальної середньої освіти визначаються порядком проведення інституційного аудиту, який затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки за поданням центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти. За результатами проведення інституційного аудиту засновнику та закладу освіти надаються: висновок про якість освітньої та управлінської діяльності закладу освіти, внутрішню систему забезпечення якості освіти; рекомендації щодо вдосконалення діяльності закладу освіти, а також приведення освітнього та управлінського процесів у відповідність із вимогами законодавства, зокрема ліцензійних умов. У випадках, визначених законодавством, за результатами проведення інституційного аудиту може бути наданий висновок щодо можливості визначення закладу освіти як закладу спеціалізованої освіти наукового профілю.

Громадська акредитація закладу освіти – це оцінювання закладу освіти щодо ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти та забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів навчання, передбачених освітніми програмами і стандартами освіти [4]. Громадська акредитація закладу освіти здійснюється з метою визнання якості освітньої діяльності закладу освіти та формування його позитивного іміджу і репутації. Громадська акредитація закладу освіти здійснюється акредитованими в установленому порядку фаховими громадськими об'єднаннями, іншими акредитованими юридичними особами, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності, з урахуванням вимог до проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти.

Таким чином, українська система забезпечення якості у сфері загальної середньої освіти відзначається високою централізацією. Система забезпечення якості у сфері загальної середньої освіти в Україні – це централізована модель, яка реалізується через Державну службу якості освіти (ДСЯО) як центрального органу виконавчої влади. Зокрема, ДСЯО здійснює інституційний аудит шкіл (перевіряє якість навчальних процесів та управління), надає рекомендації щодо вдосконалення освітніх процесів. Відповідно до наказу МОН № 66 від 26.01.2022 розроблено «Порядок акредитації та ведення реєстру громадських фахових об'єднань, інших юридичних осіб, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти», де визначено, що спроможність юридичної особи здійснювати незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти під час громадської акредитації цього закладу встановлюється також Державною службою якості освіти України.

Проаналізуємо варіативні моделі забезпечення якості загальної середньої освіти в країнах Європи.

Німеччина. У Німеччині децентралізована модель управління якістю шкільної освіти, а саме федеральні землі країни мають автономію у впровадженні інструментів якості. Наприклад, проаналізуємо як відрізняються

Баварська та Берлінська система управління якістю шкільної освіти в Німеччині. Як ми вже зазначили, що в Німеччині федеральна структура управління і шкільна освіта – це компетенція федеральних земель. Кожна федеральна земля має власне Міністерство освіти, яке визначає програми та стандарти. Існують загальні рекомендації (наприклад, від Постійної конференції міністрів освіти та культури земель), але кожна федеральна земля реалізує їх зі своїми особливостями.

В Баварії є власне Міністерство освіти – Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus, що встановлює стандарти навчання та регулює систему шкільного інспектування. Створені державні шкільні відділи (Staatliche Schulämter), які здійснюють управління і підтримку шкіл на місцевому рівні. В Баварії проводяться шкільні інспекції (Externe Evaluation), які охоплюють оцінювання управління школою, навчальний процес, професійний розвиток педагогів, партнерство з батьками. Школи в Баварії мають власні стратегії розвитку і зобов'язані проводити внутрішню самооцінку (Selbstevaluation), яка включає аналіз результатів навчання (VERA тести у 3-му та 8-му класах відстежують успішність учнів), опитування учнів, учителів та батьків.

За якість шкільної освіти в Берліні відповідає Сенат з освіти, молоді та сім'ї (Senatsverwaltung für Bildung, Jugend und Familie). Управління шкіл децентралізоване, але єдиною координацією займається Berliner Schulinspektion, що здійснює зовнішнє оцінювання дидактичних підходів, якості викладання, клімату у школі, ефективність управління. Після інспекції, що проводиться кожні 5 років, школа отримує детальний звіт з рекомендаціями. Берлін активно заохочує мережеву співпрацю між школами (наприклад, через обміни досвідом і спільні заходи).

Узагальнюючи зазначимо, що Баварія відзначається високим рівнем державної регуляції та чіткими стандартами (LehrplanPLUS), а Берлін більше орієнтований на партнерство та інноваційні підходи до розвитку якості, зі значним залученням внутрішніх процесів. Це різноманіття моделей і підходів демонструє силу німецької федеративної системи якості шкільної освіти та її

варіативність в Німеччині. Але незмінним залишається критерії оцінювання: якість викладання; клімат у школі; управління школою; результати навчання

Італія також має більш децентралізовану освітню систему. Міністерство освіти (Ministero dell'Istruzione e del Merito) встановлює загальнонаціональні стандарти, проте регіони та автономні школи мають більше свободи в адаптації навчальних планів і практик до своїх умов. Національні програми навчання встановлюють основні цілі та результати, яких мають досягти учні. Школи мають автономію в розробці деталей навчального процесу (наприклад, вибір додаткових тем або методів викладання).

Щодо оцінювання якості навчання, то це пріоритет державної служби, що реалізується Національним інститутом оцінювання освіти. (Istituto Nazionale per la Valutazione del Sistema Educativo di Istruzione e di Formazione). Цей Інститут проводить щорічні національні тести з італійської мови, математики та англійської для учнів початкової та середньої школи. Такий підхід дає можливість оцінити якість освіти в школах та порівнювати результати тестування в різних регіонах країни.

Важливим компонентом забезпечення якості освіти в Італії є звіти самооцінки школи RAV (Rapporto di Autovalutazione). Відповідно до структури такого звіту, необхідно зазначити сильні та слабкі сторони закладу освіти і висвітлити план заходів щодо підвищення якості. Такій план заходів покращення (Piano di Miglioramento) визначає конкретні дії для підвищення якості освіти і є стратегічним документом школи з цього питання. Загалом, звіти самооцінки школи RAV містять аналіз навчальних результатів учнів, організацію освітнього процесу в школі, соціальне залучення учнів до діяльності закладу освіти, рівень співпраці закладу з батьками тощо. На основі самооцінки школа визначає пріоритетні напрями для покращення якості навчання і освітнього процесу. Наприклад, такими заходами може бути: підвищення результатів з математики або мов; зниження рівня прогулянь та відвідуваності; покращення співпраці між учителями та учнями. Надалі вказуються конкретні дії для реалізації такого заходу, зокрема, це як правила проекти, зміни в організації

навчання, впровадження нових методів тощо. Кожна дія має чіткий термін виконання та відповідальних осіб. Школа слідкує за реалізацією Piano di Miglioramento, де оцінюється ефективність заходів і досягнення поставлених цілей. Наприклад, дій у Piano di Miglioramento включають проведення додаткових курсів або лабораторій для слабших учнів; навчання вчителів з нових цифрових методів, робота з батьками для залучення їх до освітнього процесу, створення груп для обміну кращими практиками між вчителями.

Під час вивчення досвіду нами було проаналізовано Piano di Miglioramento школи-ліцею «Європейська перспектива», де сильними сторонами закладу освіти є: висока успішність у гуманітарних предметах та активна участь учнів у культурних заходах. Сфери для покращення в закладі освіти визначено підвищення рівня результатів з математики (учні мають нижчий за національний середній, а також недостатнє використання цифрових технологій на уроках. Цілю для покращення заклад освіти визначив – підвищення рівня математичної грамотності (підвищити середній бал з математики на 10% протягом року) та впровадження цифрових технологій у викладання (провести не менше 3-х тренінгів для вчителів з цифрових методів навчання). В закладі освіти було розроблено план заходів на навчальний рік (таблиця 1)

Таблиця 1

План заходів для покращення в закладі освіти рівня результатів з математики та використання цифрових технологій на уроках

№	Захід	Термін	Відповідальні	Ресурси
1	Організація додаткових занять з математики для учнів, які відстають	вересень – червень	Учителі математики	Класні кімнати, навчальні матеріали
2	Проведення тренінгів з цифрових технологій для вчителів (інтерактивні дошки, онлайн-ресурси)	жовтень – грудень	Директор, ІКТ-координатор	Зал для тренінгів, цифрове обладнання
3	Розробка та використання цифрових вправ у класі	січень – травень	Учителі всіх предметів	Програмне забезпечення, навчальні посібники
4	Проведення проміжного моніторингу (анкети для учнів, звіти вчителів)	Січень	Директор, шкільний психолог	Опитувальники

Piano di Miglioramento – це система безперервного вдосконалення навчання, створення умов для адаптації, підвищення якості освіти, залученості всіх учасників освітнього процесу, а також заходи до розв’язання локальних потреб школи. Реалізація Piano di Miglioramento, як правило, орієнтована на: підвищення мотивації учнів до математики; покращення навичок роботи з цифровими технологіями у вчителів; зменшення розриву у результатах з математики порівняно з національними стандартами. Необхідно зазначити, що в за школі-ліцеї «Європейська перспектива» системно здійснювався моніторинг і оцінювання результатів реалізації Piano di Miglioramento, зокрема, це щоквартальні зустрічі для аналізу виконання плану; порівняння результатів з національними тестами для визначення прогресу; анкетування учнів про задоволення новими методами навчання.

В Італії також існує зовнішній нагляд, який здійснюється шкільними інспекторами та регіональними управліннями. Інспектори відвідують школи, аналізують роботу та сприяють поширенню передових практик. Цілі візитів інспекторів є перевірка, як школа дотримується національних стандартів (навчальні програми, інклюзія, права дітей), з’ясувати, як впроваджуються плани покращення (PDM), сприяти впровадженню передових освітніх практик (наприклад, цифрові інструменти, інтерактивні методи) та допомогти вчителям і адміністрації у розвитку професійних навичок. Щодо форми інспекцій, то це можуть бути оглядові відвідування (заплановані) або цільові перевірки (якщо школа має проблеми або запит на підтримку). Інспектори проводять спостереження за уроками, розмовляють з учнями, вчителями та батьками. Інспектори складають звіт з рекомендаціями, але не виносять покарання чи санкції (як це може бути у деяких інших країнах). Рекомендації часто стають основою для оновлення Плану покращення (PDM). Одна з важливих ролей інспекторів – поширення інновацій. Інспектори знайомляться з успішними ініціативами у школах (пілотні проекти, творчі підходи). Вони допомагають передати ці практики до інших шкіл у регіоні чи країні. Так створюється мережа обміну досвідом, що стимулює підвищення якості.

Іспанія має також децентралізовану систему оцінювання якості освіти, що реалізується через 17 автономних спільнот (регіонів), кожна з яких має свою освітню адміністрацію. Міністерство освіти Іспанії визначає загальні стандарти та рамкові документи, а регіони відповідають за деталі навчальних планів, їх реалізацію і забезпечення якості освіти. Міністерство освіти визначає базові стандарти, це 50–60% програми, залежно від регіону, а автономні спільноти доповнюють і адаптують навчальні плани відповідно до своїх регіональних потреб і особливостей (40–50%).

В Іспанії законодавчою основою, яка передбачає підвищення якості освіти та інклюзивність є документ – LOMLOE (2020) – це іспанський закон про освіту. Основні нововведення LOMLOE є визнання інклюзивної освіти як пріоритету, забезпечення гендерної рівності в шкільних програмах, більше автономії для шкіл у розробці навчальних програм (але в межах державних стандартів), скасування обов'язкових релігійних курсів (оцінка релігії не впливає на середній бал), посилення ролі учнівського голосу та участі в управлінні школою. LOMLOE задає рамки якості освіти для всієї Іспанії, регулюючи: навчальні плани, систему оцінювання, роботу інспекцій, плани покращення та інноваційні проекти у школах. Наприклад, оцінювання якості освіти – це не тільки виставлення оцінок учням шкіл, а й відстеження та аналіз їх прогресу учня, та інструмент підтримки та покращення роботи закладу освіти. Основними принципами іспанського закону про освіту LOMLOE є якість освіти, з підвищенням стандартів навчання та впровадження сучасних методик для покращення результатів учнів, освітня справедливість з усуненням бар'єрів, що можуть перешкодити рівному доступу до навчання, включаючи соціально-економічні фактори, інклюзія та рівність з забезпеченням доступу до освіти всіх учнів незалежно від їх походження, статі, соціального статусу чи особливих освітніх потреб, стійкість та інновації з впровадженням нових технологій та методів навчання, з метою адаптації до сучасних викликів.

В Іспанії налагоджено роботу інспекцій (Inspección Educativa) у сфері загальної середньої освіти. Інспекції освіти – це державна структура, яка

гарантує дотримання освітніх стандартів і законодавства, оцінює якість навчання в школах та допомагає школам у розробці та впровадженні стратегій покращення якості освіти. Ключові завдання інспекції (згідно з LOMLOE) є гарантування рівного доступу до освіти, захист права учнів та вчителів, перевірка виконання навчальних планів, підтримка інноваційних практик та цифровізації, сприяння реалізації Планів покращення (*planes de mejora*). Інспекції освіти в Іспанії – це система професійної підтримки та вдосконалення, яка орієнтована на забезпечення якості освіти.

Особливість іспанського закону про освіту LOMLOE є те, що учнівський голос має бути почутий, тобто школа має стати спільнотою з спільним управлінням з учнями, що важливо для якості освіти. Відповідно в школах Іспанії є Парламент учнів, до якого входять представники всіх класів. Парламент учнів обговорює шкільні питання, розклад, харчування, культурні заходи, висловлюються думки та пропозиції до адміністрації, приймає участь в опитуваннях серед учнів: що їм подобається / не подобається в школі, які є ідеї щодо покращення освітнього процесу. Залучення учнів робить школу більш гнучкою та демократичною, підвищує мотивацію і зацікавленість навчанням.

Отже, іспанська система освіти прагне до балансу між державним контролем та гнучкістю навчальних закладів, що покращує підвищення якості навчання та адаптації до сучасних викликів.

У **Нідерландах** система забезпечення якості загальної середньої освіти ґрунтується на таких основних принципах: автономія шкіл – школи мають значну свободу у розробці програм і підходів; держава відповідає за якість – через законодавство, інспекції та надання підтримки, висока довіра – баланс між контролем та автономією. Узагальнена організаційна структура системи забезпечення якості загальної середньої освіти включає 1) Міністерство освіти, культури і науки – головний регулятор; 2) Інспекція освіти – відповідає за перевірку якості; 3) Шкільні ради – самостійні органи, що управляють школами. Інструментами забезпечення якості в Нідерландах є законодавство – регулює мінімальні вимоги до навчальних програм та кваліфікацій учителів; національні

стандарти – визначають, що мають знати та вміти учні; інспекція освіти – незалежний орган, який перевіряє якість освітніх закладів.

Інспекція освіти проводить оцінювання якості в школах при цьому вивчаються шкільні документи, ведуться спостереження за проведенням уроків. Після інспекції готуються звіти з рекомендаціями щодо поліпшення якості освіти. Основна ідея інспектування освіти це не лише контроль, а й підтримка закладу освіти та вдосконалення освітнього процесу і цьому закладі. Важливо зазначити, що при негативному звіті інспектування закладу освіти, школа має розробити стратегію забезпечення якості освіти, ще ґрунтовно описуються заходи, які спрямовані на покращення стану.

Шкільні ради відповідальні за прийняття на роботу і створення умов для розвитку вчителів, контролюють фінансове управління; приймають активну участь в розробленні шкільної політики. Зокрема, шкільні ради є першою ланкою забезпечення якості освіти і це їх функціональна діяльність.

Особливістю системи забезпечення якості освіти в Нідерландах є орієнтація на індивідуальні потреби учнів. Відповідно до цього в країні системно здійснюється вимірювання навчальних результатів учнів на державному рівні з використанням національних тестів як інструментів діагностики. Наприклад, у 8-му класі (приблизно в 12 років) для оцінки рівня знань використовуються СІТО-тести, результати яких використовують для визначення пріоритетів подальшого навчання і рекомендацій вибору типу середньої школи (VMBO, MAVO, VWO). Результати не впливають на отримання атестата.

Слід зазначити, що тестування є обов'язковим компонентом системи забезпечення якості освіти в Нідерландах. В країні широко використовуються тести LVS (Leerlingvolgsysteem) – це так зване постійне «супроводження учня» протягом шкільного життя (тести, опитування, самооцінки). Вони використовуються для ідентифікації сильних і слабких сторін учня, щоб допомогти з індивідуальною траєкторією навчання. Результати такого тестування використовуються школою для розроблення і реалізації стратегії забезпечення якості освіти, наприклад, з метою перевірки навчальних програми.

Але при цьому, результати тести LVS не є обов'язковими при оцінюванні успішності здобувачів освіти. У Нідерландах такі тести – це діагностичний інструмент, а не «каральна оцінка», за такого підходу можливо уникати конкуренції і стресу, що сприяє гармонійному розвитку учнів і не слугує інструментом для «збирання балів».

Важливо зазначити, що популярність тестування здобувачів освіти створили умови для розроблення в школах унікальні програми зорієнтованих на індивідуальні потреби учнів. Отже, в Нідерландах система забезпечення якості освіти побудована на засадах відкритості до інновацій, гнучкості, співпраці між шкільними радами, вчителями й батьками, адекватному інспектуванні, що створює умови для гармонійного розвитку учнів.

Порівняльний аналіз основних відмінності в системі забезпечення якості освіти в країнах Європи наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз основних відмінності в системі забезпечення якості освіти в країнах Європи

Країна	Автономія шкіл	Роль інспекції	Учнівський голос	Центральне регулювання
Нідерланди	Дуже висока	Підтримка та контроль	Сильний	Мінімальне
Італія	Середня	Підтримка та перевірка	Помірний	Помірне
Іспанія	Середня	Підтримка та перевірка	Активний	Помірне

Цікавою для вивчення є система забезпечення якості у Фінляндії, яка ґрунтується на високій автономії шкіл та вчителів, відсутності інспекцій та жорстких тестів, культурі співпраці, а не покарання.

У Фінляндії особливості забезпечення якості є відсутність зовнішніх інспекцій. В країні немає інспекторів, які перевіряють школи. Школи регулярно проводять самооцінювання своєї роботи, створюють плани розвитку (розвиток педагогічної культури, підвищення мотивації учнів).

Організація системи якості шкільної освіти відбувається через Міністерство освіти та культури, що визначає загальні цілі та стратегії;

Національну агенцію освіти (EDUFI), яка розробляє навчальні програми, рекомендації та ресурси та муніципалітети, які фінансують та організують школи, маючи широку автономію. Основні принципи – це довіра до шкіл (немає жорстких зовнішніх перевірок чи національних іспитів); висока професійність учителів (вчителі мають магістерський рівень освіти); рівність можливостей (підтримка всіх учнів, незалежно від соціального статусу). Загальнонаціональний навчальний план (встановлює ключові компетентності та цілі навчання. Школи адаптують ці цілі до місцевих потреб та інтересів учнів. Великий акцент на інтеграцію предметів та розвиток креативності. Відсутність національних іспитів, лише випускний іспит у старшій школі – Matura / Ylioppilastutkinto, тобто немає зовнішніх іспитів для контролю шкіл, учні не переживають через зовнішній тиск, а зосереджені на своєму розвитку.

Система забезпечення якості у Фінляндії це довіра (школи не бояться експериментувати); рівність (акцент на підтримці кожного учня); орієнтація на навчання протягом усього життя.

Але найважливішим аспектом у системі забезпечення якості Фінляндії є автономія вчителів. По-перше, уряд та батьки довіряють вчителям, тому їм надають широку автономію. При цьому усі вчителі мають магістерський ступінь і пройшли складний конкурсний відбір. Вони не зобов'язані виконувати жорсткі інструкції «згори» — навчальний план задає лише загальні цілі та компетентності, а як їх досягти – вирішує сам учитель. Автономія підвищує мотивацію вчителів – вони відчувають відповідальність за результати, дає змогу швидко адаптуватися до змін та нових потреб учнів, сприяє інноваційності. Кожен учитель має простір для творчості та вдосконалення. Автономія означає, що вчитель вільно обирає методи (групові проєкти, творчі завдання), адаптує навчання до потреб учня, приймає активну участь у розвитку школи. У Фінляндії немає жорсткого інспектування – контроль замінено підтримкою. Міністерство освіти встановлює загальні цілі, а вчителі втілюють їх у свій спосіб. Фінські школи стабільно займають високі місця у міжнародних рейтингах (PISA), де учні

демонструють високий рівень грамотності, сильні навички критичного мислення, менше стресу та більше задоволення від навчання.

Отже узагальнюючи зазначимо, що системи забезпечення якості освіти в Німеччині, Італії, Іспанії, Нідерландах та Фінляндії мають спільну мету – гарантувати високий рівень освітніх послуг та відповідність стандартам, проте відрізняються за структурою, механізмами контролю і рівнем автономії закладів освіти. Усі країни поєднують зовнішні інституційні аудити та можливість громадської акредитації з оцінюванням внутрішніх процесів самооцінки, що забезпечує баланс між контролем і свободою. Німеччина, Італія та Іспанія мають розгалужені системи національних та регіональних агенцій, що координують оцінювання, проте зберігають вагомий роль регіонів у впровадженні стандартів. Нідерланди акцентують увагу на результатах навчання і підзвітності шкіл перед суспільством, використовуючи прозорі показники ефективності. Фінляндія виділяється високим рівнем автономії шкіл і педагогів, довірою до професіоналізму вчителя та мінімалізмом формальних перевірок. В усіх країнах визнається важливість формування культури якості, постійного професійного розвитку педагогів та включення зацікавлених сторін, зокрема, учнів, батьків і місцевої громади, у процес забезпечення якості. Цей комплексний підхід створює основу для гнучких, адаптивних і стійких систем освіти, здатних відповідати сучасним викликам та змінам.

Європейський досвід забезпечення якості освіти містить цінні практики, які можуть бути успішно адаптовані до української системи з урахуванням особливостей національного освітнього та соціокультурного середовища. В першу чергу, це стосується впровадження комплексного підходу до оцінювання якості, що поєднує внутрішні механізми самооцінки шкіл із зовнішнім інституційним аудитом та громадською акредитацією (зокрема, громадська акредитація як напрям в забезпечення якості освіти в Україні не розвивається).

Крім того, важливо розвивати культуру якості, яка передбачає системне підвищення професійної автономії педагогів, їхню участь у прийнятті рішень та відповідальність за освітні результати. Українські освітні установи можуть

запозичити практики прозорого моніторингу та використання ключових показників ефективності, адаптуючи їх до локальних умов і цілей.

Також перспективним є розвиток ролі національних та регіональних агенцій з забезпечення якості, які повинні враховувати регіональні особливості та сприяти підтримці інклюзивності, рівного доступу до освіти та збереженню культурної ідентичності. Враховуючи сучасні виклики, зокрема виклики воєнного часу, українська система освіти потребує гнучких і адаптивних моделей, здатних швидко реагувати на зміни, зберігаючи при цьому сталість якості.

Отже, адаптація європейського досвіду в Україні має ґрунтуватися на діалозі між міжнародними практиками і національними пріоритетами, враховуючи соціально-культурні особливості, історичний контекст та стратегічні цілі розвитку освіти. Це сприятиме підвищенню ефективності системи, формуванню довіри суспільства до закладів освіти та підготовці конкурентоспроможних і відповідальних громадян.

Список використаних джерел:

1. Топузов, О., & Алексеєва, С. (2024). Забезпечення якості загальної середньої освіти: сучасні виклики та можливості. Проблеми сучасного підручника, (33), 266–272. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-33-266-272>
<https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/769/893>
2. Алексеєва С. (2025) Оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників: атестація та сертифікація. Education and science in the context of global changes: scientific multidisciplinary monograph, International Center for Science and Social Transformation, 2025 С. 44-50
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744481>
3. Алексеєва С. В. (2025) Система забезпечення якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку: стратегічні пріоритети та шляхи їх реалізації. Theoretical and applied aspects of sustainable development of Ukrainian regions : scientific monograph. Volume 1. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025 С. 359- 372 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745063>

4. Алексєєва С. (2025) Громадська атестація закладу загальної середньої освіти: нові можливості та перспективи. Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти: матеріали VI Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 26–31 березня 2025 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025. С. 220-226 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745125>
5. Алексєєва С (2024) Дидактичний потенціал профільної середньої освіти України у контексті досвіду країн Європи. Український педагогічний журнал. 2, 2024, С. 51-56 <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-51-56>
6. Топузов О., Алексєєва С. Штучний інтелект та імерсивні технології в освітніх практиках: компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті під час війни в Україні. Освіта для цифрової трансформації суспільства: монографія. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. С. 249-260 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744578>
7. Алексєєва С. (2023) Дидактичний алгоритм розроблення індивідуальної освітньої траєкторії. Витоки педагогічної майстерності: журнал. Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2023. Випуск 32. С. 5-9 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740455>
8. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред. О.І. Локшиної. К.: К.І.С, 2004. – 128 с.
9. Лукіна Т.О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні: монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2004. 292 с.
10. Ляшенко О.І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти. Педагогіка і психологія. 2005. № 1. С. 5–12.
11. Науменко С.О. Діагностичне оцінювання результатів навчання учнів як інструмент забезпечення якості загальної середньої освіти / С.О. Науменко, С.Г. Головка // Анотовані результати науководослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2021 рік. Київ : Педагогічна думка, 2021. – С. 102–103.